

**GLOBALNI KODEKS RAVNANJA ZA ZBIRANJE IN UPORABO PODATKOV O SISTEMATIČNEM
SPOLNEM NASILJU IN SPOLNEM NASILJU, POVEZANEM S KONFLIKTI**
13. april 2022

Uvod

To je prostovoljni kodeks ravnanja, ki določa minimalne standarde varnega, učinkovitega in etičnega zbiranja in uporabe informacij o žrtvah ali preživelih (»preživeli«) ¹ v zvezi s sistematičnim in z (družbenimi) konflikti povezanim spolnim nasiljem (»SKPSN«).² Namenjen je tistim, ki dokumentirajo, preiskujejo, raziskujejo, poročajo, spremljajo in kako drugače pridobivajo (»zbirajo«) ter uporabljajo takšne informacije.

Podlaga kodeksa je mednarodno pravo, vključno s temeljnimi človekovimi pravicami preživelih, kot so pravica do dostojanstva, zasebnosti, zdravja, varnosti, dostopa do pravnega varstva, resnice in učinkovitega pravnega sredstva. Zato so v kodeksu poudarjeni univerzalni in nesporni temeljni standardi, ki jih morajo upoštevati vsi akterji v vseh okoliščinah, v prizadevanjih za ohranjanje na preživele usmerjenega pristopa. Kodeks vsebuje standarde, ki se nanašajo na posameznike in organizacije in jih morajo oboji vključiti v svoje sisteme, politike, postopke, pogodbe in prakso.

Kodeks ne predstavlja dovoljenja ali spodbude za zbiranje in uporabo informacij o SKPSN. Ne povzema ali nadomešča pomembnih tehničnih smernic, ki obstajajo v različnih sektorjih. Kodeks ni bližnjica za pridobitev in ohranjanje kompetenc za odgovorno opravljanje tega dela na način, ki postavlja v ospredje preživelega.

V kodeksu se uporablja prva oseba množine, ker želimo poudariti našo prostovoljno zavezo za sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju varnejših in učinkovitejših, na preživele osredotočenih postopkov. »Mi« odraža pomembno načelo »nič o nas, brez nas, ni za nas«, ki pomeni, da je sodelovanje s preživeli, med katerimi so mnogi tudi dokumentalisti, aktivisti, odvetniki, zdravstveni delavci, svetovalci itn., bistveno, da se lahko zavzamemo za njihove pravice in podpremo njihove odločitve. Kodeks je nastal v okviru obsežnega posvetovalnega procesa na svetovni ravni, ki je v vseh fazah vključeval preživele. »Mi« pomeni posameznike, ekipe, deležnike in organizacije iz različnih okolij, vključno z vladami, medvladnimi organizacijami, civilno družbo in donatorji. »Mi« pomeni tudi, da le redko delujemo sami, zato lahko skupna merila za različne sektorje omogočijo odgovorno sodelovanje med posamezniki, ekipami in organizacijami.

Ta kodeks ravnanja se uporablja:

- za neposredno, posredno, osebno in oddaljeno pridobivanje informacij od preživelih in o njih v kakršni koli obliki (digitalni, pisni, ustni, avdiovizualni, fotografski) ter njihov nadaljnji prenos, pretok, shranjevanje, uporabo, širjenje ali objavo,
- v zvezi s SKPSN (opredeljeno širše in vključujoče),
- za vse namene, ki vključujejo razkritje ali objavo takih informacij, z izjemo za namen pridobivanja informacij za zagotavljanje takojšnje oskrbe ali podpore preživelih.

Zato bi moral biti v uporabi na primer pri delu preiskovalcev, dokumentalistov, opazovalcev in aktivistov na področju človekovih pravic (vključno s preiskovalci odprtih virov), preiskovalcev kaznivih dejanj in drugih uradnikov ter strokovnjakov (ki zbirajo, iščejo ali prejemajo informacije o SKPSN, kot so uslužbenci uradov za priseljevanje in azil ter medicinsko-pravni strokovnjaki), novinarjev; raziskovalcev; tolmačev ter podpornih organizacij v skupnosti, skupin preživelih in humanitarnih delavcev, ki zbirajo, širijo ali objavljajo take informacije (za druge namene kot za takojšnjo oskrbo in

pomoč). Uporabljati ga morajo tudi tisti, ki naročajo, upravljajo, financirajo in kako drugače podpirajo ali omogočajo zbiranje in uporabo takih informacij, vključno z oblikovalci politik. Seznam ni dokončen.

Osredotočenje tega kodeksa na SKPSN izhaja iz samih začetkov pobude za opredelitev in razjasnitev standardov (oz. dejavnikov) SKPSN ter nekaterih za spolno nasilje specifičnih dejavnikov kot sta družbeni pogled na spolno nasilje in stigmatizacija, ki še dodatno škodujeta preživelim. Vendar se številni standardi iz kodeksa nanašajo tudi na zbiranje in uporabo informacij pri in o preživelih žrtvah drugih kaznivih dejanj in kršitev človekovih pravic.

Izraz »preživeli« vključuje preživele vseh starosti, tako odrasle kot otroke (osebe, mlajše od 18 let³), vse spole in identitete.⁴ SKPSN nesorazmerno bolj prizadene ženske in dekleta (kot del širše kontinuitete nasilja, ki izhaja iz sistemskih neenakosti med spoloma in drugih neenakosti) in ima številne škodljive posledice za njihova življenja in vpliva na naše delo. Pri delu moramo upoštevati tudi vso raznolikost drugih preživelih SKPSN, kot so invalidi, osebe iz skupnosti LGBTIQ+,⁵ moški in dečki, ter prekrivanja teh identitet.

V kodeksu je poudarjeno, da je treba preživelim priznavati njihovo individualnost in se izogibati predpostavkam, ki temeljijo na njihovi pripadnosti določenim skupinam ali posameznem aspektu njihove identitete.⁶ Na primer, »otroci« niso homogena skupina, saj ta vključuje osebe, ki se zelo razlikujejo po starosti, zrelosti, odpornosti, izobrazbi, spolu, drugih identitetah in okoliščinah. S prilagajanjem svojega pristopa posameznim sposobnostim, potrebam in okoliščinam preživelih se povečata učinkovitost osredotočenosti na preživele pri pridobivanju in uporabi informacij.

Priprava je bistvenega pomena. Dejavno se moramo izogibati nenačrtovanemu pridobivanju in uporabi informacij, zlasti če nimamo na voljo potrebnih sistemov, politik, postopkov, ocen tveganja in načrtov. Obravnavati moramo vprašanje, ali je preveč zanašanja na informacije, pridobljenih od preživelih, saj v kolikor se vsi odločimo, da potrebujemo informacije neposredno od preživelih, se zahteve in pritiski na preživele pomnožijo. S tem povečamo tveganje njihove izpostavljenosti in ponovne travmatizacije. Kadar je le mogoče, moramo informacije o SKPSN iskati pri drugih virih (od prič dejanj in iz poročil strokovnjakov), da zmanjšamo pritisk na preživele.

Kodeks kaže, da se tisti, ki pridobivajo in uporabljajo informacije o SKPSN na ustrezen način, lahko izogone slabi izbiri med pristopom, ki se osredotoča na preživele, in stremljenju po učinkovitosti.

Vsa načela in zaveze v tem kodeksu so medsebojno povezani, se vzajemno krepijo in so pomembni. Načela niso oštevilčena po prednosti ali pomembnosti.

SPLOŠNA NAČELA			
 RAZUMETI EDINSTVENOST VSAKEGA PREŽIVELEGA	 SPOŠTOVATI NADZOR IN AVTONOMIJO PREŽIVELEGA	 RAVNATI ODGOVORNO IN Z INTEGRITETO	 DOPRINESTI DODANO VREDNOST, ALI SE TEGA NE LOTEVATI

PRIPRAVLJALNA NAČELA		
 PRIPRAVE PREDSTAVLJAJO TEMELJE	 POZNATI IN RAZUMETI RAZLIČNE OKOLIŠČINE	 VZPOSTAVITI SISTEME, ZAGOTOVITI ZNANJE IN PODPORO

IZVEDBENA NAČELA		
 PRIDOBITI INFORMACIJE IZ DRUGIH VIROV	 VZETI SI ČAS, USTVARITI POTREBEN PROSTOR	 ZAGOTOVITI SPOŠTLJIVO IN VARNO INTERAKCIJO

SPLOŠNA NAČELA

Ta splošna načela veljajo za vse faze priprav in izvajanja. Postati morajo sestavni del vsakega načela kodeksa.

NAČELO 1 – RAZUMETI EDINSTVENOST VSAKEGA PREŽIVELEGA

1.1 Prilagoditi se edinstvenosti preživelega: Vsakega preživelega obravnavamo kot edinstvenega človeka. Pristop bomo prilagodili njegovi specifični identiteti, značilnostim, pripadnosti skupinam in okoliščinam, kot so starost, spol, razvijajoče se sposobnosti, odpornost, odnosi in povezave z drugimi, socialno-ekonomski in politični položaj ter oblikam diskriminacije, s katerimi se sooča.⁶ Zavedamo se, da se ti dejavniki s časom in okoliščinami spreminjajo in da je temu treba ustrezno prilagajati naš pristop.

1.2 Izgibati se domnevam: O preživelih in njihovih izkušnjah, na primer o tem, kako bi se »moralic« vesti ali odzvati, o njihovi ranljivosti, travmi, odpornosti, spolu, omejitvah, sposobnostih, zrelosti, zanesljivosti, potrebah ali skrbeh, ne bomo sklepali na podlagi domnev ali posploševali.

1.3 Vprašati preživelega: Po začetnih pripravah bomo preživelega, tudi mladoletnika, povprašali o njegovih željah, prioritetah, pomislekih, tveganjih in trenutnem položaju. Vse pridobljeno bomo spoštovali in upoštevali, kolikor bo v okviru naših pooblastil in virov mogoče.

1.4 Varnost preživelega postaviti na prvo mesto: Varnost, dobro počutje in dostojanstvo preživelega bodo vedno na prvem mestu in pred našimi cilji. Prizadevali si bomo razumeti tveganja in posledice za preživele in njihovo okolico, ki bi jih lahko povzročil kakršen koli stik z nami. Takšna tveganja lahko

vkjučujejo: ponovno viktimizacijo, maščevanje, stigmatizacijo, tveganja za osebno, spletno, informacijsko in komunikacijsko varnost ter pravna tveganja.

1.5 Prepoznati povečana tveganja: Ob povečanih tveganjih za nadaljnjo škodo bomo sprejeli dodatne in posebne previdnostne ukrepe. Zavedamo se, da je lahko vsaka oseba izpostavljena povečanim tveganjem, ki se s časom in okoliščinami lahko tudi spreminjajo. Povečana tveganja lahko pretijo mladoletnim preživelim (vključno z otroki, rojenimi v vojni), in otrokom brez spremstva, osebam iz skupnosti LGBTIQ+, osebam z invalidnostjo ali omejeno pismenim osebam, pripadnikom oz. pripadnicam domorodnih ali marginaliziranih skupin ter drugim.⁶

1.6 Podpirati dostop do pravnega varstva: Podpirali bomo pravico preživelega, da (ne) uveljavlja svojih pravic, kot so: pravica do učinkovitega pravnega sredstva, resnice, dostopa do »pravice« (kakor koli jo preživeli opredeli) in transformativne povrnitve škode. Na prioritete preživelega, njegovo zmožnost zagovarjanja ali uveljavljanja njegovih pravic ali njegovo odločitev o sodelovanju (ali nesodelovanju) v postopkih ugotavljanja odgovornosti ne bomo negativno vplivali. Čeprav lahko zapisniki razgovorov ali poročila o njih preživelemu koristijo v nadaljnjih postopkih, bomo zmanjšali veliko tveganje, da se metodologija in zapisniki predhodnih razgovorov lahko uporabijo tudi za dokazovanje, da so izjave preživelega nedosledne ali da se je nanje neupravičeno vplivalo.

1.7 Spoštovati osebno identiteto: Spoštovali in upoštevali bomo osebno izbiro in izražanje identitete preživelega (kot so spol, zaimki, oviranosti in druge značilnosti) ter se izogibali oznakam ali opredelitvam, ki žalijo, senzacionalizirajo, marginalizirajo, stigmatizirajo, ogrožajo ali drugače škodujejo.

1.8 Biti vključujoči in ne diskriminirati: Ne bomo izvajali ne dovoljevali nobene oblike diskriminacije,⁶ vključno s strani tistih, ki podpirajo naše delo. Prizadevali si bomo za vključenost in primerne prilagoditve⁷ za tiste, ki so pogosto izključeni ali utišani zaradi preganjanja, marginalizacije, domnevne neodločnosti ali nesposobnosti ukrepanja, ali kot žrtve spregledani.

NAČELO 2 – SPOŠTOVATI NADZOR IN AVTONOMIJO PREŽIVELEGA

2.1 K preživelemu se ne pristopa nepričakovano: Kadar koli bo mogoče, bomo delali prek obstoječih in preverjenih pristopov ali referenčnih točk ali vzpostavili varne poti na način, da bo lahko preživeli sam ali prek posrednikov navezal stik z nami. Zavedamo se, da lahko z vzpostavitvijo bodisi osebnega stika, bodisi stika preko posrednika s preživelim (namesto da bi vzpostavili varne poti, prek katerih lahko preživeli sam naveže stik z nami) povečamo tveganja za škodo in pritiskamo na preživelega k sodelovanju, kar zmanjšuje pristno svobodno izbiro.

2.2 Spoštovati odločitve preživelega: Odločitve vsakega preživelega spoštujemo kot temeljno podlago pri vseh vidikih in stopnjah interakcije. Zagotovili bomo, da bo preživeli dobil celovite, jasne in iskrene informacije o naši pripadnosti in namenu, naši metodologiji ter o svojih možnostih, pravicah in tveganjih, vključno z zaupnostjo in anonimnostjo, uporabo, razkritjem ali objavo informacij, katere bo podal. Preživelemu bomo te informacije dali v razumljivi in dostopni obliki, da se bo lahko informirano odločil, ali bo z nami sodeloval ali ne in pod kakšnimi pogoji bo sodeloval. Preživelim bomo tudi pojasnili, da lahko začasno ali dokončno prekinejo vsakršno sodelovanje z nami in se odločijo, da na katero od vprašanj ne bodo odgovorili. Odločitev preživelega, da ne bo sodeloval ali prekinil sodelovanje, bomo spoštovali.

2.3 Nadzor preživelega nad njegovimi informacijami: Spoštovali in podpirali bomo pravico preživelega do zasebnosti, kar po našem razumevanju vključuje nadzor in avtonomijo nad njegovo osebno zgodovino, identiteto in podobo. Vse osebne informacije ali podatke (v kakršni koli obliki) o preživelem bomo zaščitili tako, da jih bomo varovali kot zaupne. Takih informacij ne bomo uporabljali ali razkrili brez njegovega izrecnega in informiranega soglasja.

2.4 Podpora pri odločanju: Če zaradi omejitev ne moremo ugotoviti, kakšna je odločitev preživelega, na primer zaradi intelektualne ali kognitivne oviranosti ali težav s komunikacijo, bomo poskrbeli za primerno prilagoditev.⁷ Tako bomo preživelim pomagali pri odločanju in jih spodbudili k sodelovanju v postopkih odločanja, da bodo temeljili na njihovi volji in željah.

2.5 Postopek odločanja, ki vključuje otroke: Zagovarjamo pravico otrok do sodelovanja v postopkih odločanja. Strokovno bomo ocenili, ali je otrok sposoben sodelovati (ob upoštevanju otrokove starosti, zrelosti, razvijajočih se sposobnosti, travm in izkušenj, spola in okolja/okolščin), pri čemer bomo upoštevali štiri glavna načela iz Konvencije OZN o otrokovih pravicah⁸ in vse zakonske zahteve v zvezi z vlogo skrbnikov.

2.6 Zmanjšati pritiske: Proaktivno bomo blažili dejavnike, ki bi lahko silili preživele k razkritju informacij. Takšni dejavniki vključujejo dejanska ali zaznana neravnovesja moči, statusa, spola ali starosti ter družbeno označevanje, politizacijo ali vplive družine in skupnosti (ob upoštevanju, da je skrb za lastno skupnost lahko pozitivna motivacija za preživele). Razpoložljivih pravnih pooblastil ne bomo uporabili za izvajanje pritiska na preživele, saj bi s tem lahko škodovali njim, pravosodnim postopkom in rezultatom.

2.7 Ne ponujati ugodnosti v zameno za informacije: V zameno za soglasje preživelega, da deli z nami informacije, ne bomo (neposredno ali posredno) pogojevali ali obljubljali dostopa do kakršne koli pomoči, podpore, zaščite ali druge ugodnosti. Vendar si bomo prizadevali odpraviti vse finančne ali druge stroške, ki bi preživelemu nastali zato, ker nam pomaga. S spodbujanjem ali ponujanjem ugodnosti ne bomo poskušali pridobiti pomoči oseb, ki so blizu preživelemu, da bi nanj pritiskale ali ga prisilile, da govori z nami.

2.8 Prepričati se, da so pričakovanja realna: Preživelim bomo dali iskrene in realne informacije o tem, kako bodo njihove informacije uporabljene, in o predvidenih rezultatih (tudi o vseh zunanjih dejavnikih, ki lahko vplivajo na te rezultate). S preživelimi se bomo pogovorili o njihovih pričakovanjih in jim pomagali pri odločanju na podlagi realnih pričakovanj.

2.9 Jasno predstaviti omejitve: Preživelim bomo jasno in iskreno povedali, kaj lahko naredimo in česa ne, kaj lahko zaščitimo in česa ne ter katere so naše lastne omejitve in poklicne meje. Če svojega pristopa ne moremo prilagoditi željam preživelega, mu bomo pojasnili, zakaj. Če smo dolžni poročati ali razkriti njihove informacije (na primer zaradi dolžnosti prijave kaznivih dejanj oblastem, razkritja informacij obrambi ali odziva na življenje ogrožajoče razmere), se bomo o tem že v naprej pogovorili s preživelim ter mu dali čas in prostor za odločitev, ali želi še naprej deliti informacije z nami.

2.10 Spoštovati preklic soglasja: Preživele bomo seznanili s tem, da imajo v vsakem trenutku, med postopkom ali po njem (tudi med pogovorom), pravico do preklica soglasja in kako nas lahko o tem obvestijo. Pojasnili bomo, kaj lahko storimo po preklicu soglasja in nad čim imamo omejen nadzor. Ob preklicu soglasja bomo ravnali tako, kot smo napovedali.

NAČELO 3 – RAVNATI ODGOVORNO IN Z INTEGRITETO

3.1 Odgovornost tistih, ki zbirajo informacije: Zavedamo se, da odločitev preživelega za sodelovanje oseb, ki zbirajo informacije, ne odvezuje od odgovornega odločanja. Zavedamo se tudi, da se lahko pojavijo okoliščine, v katerih se lahko na podlagi ocene lastne usposobljenosti, varnosti in drugih tveganj odločimo, da postopka ne bomo nadaljevali, čeprav je preživel pripravljen sprejeti ta tveganja. Če smo v takih okoliščinah že v stiku s preživelim, se bomo z njim pogovorili o naših pomislekih, razlogih in morebitnih drugih možnostih.

3.2 Dostojanstvo in spoštovanje: Preživele bomo podprli z dostojanstvom, spoštovanjem, človečnostjo, vljudnostjo, upoštevanjem in tudi kot odločevalce.

3.3 Brez stigmatiziranja: Preučili in soočili se bomo z lastnimi omejitvami pri razumevanju stališč in izkušenj, ki presegajo naše lastne, kot so: predsodke, strahove, travme in sprožilce ter svoja stališča, pristranskost in predpostavke v zvezi s spolnim nasiljem in preživelimi - in se z njimi soočili. Preživelim ne bomo (s tonom, besedami, telesno govorico ali drugimi dejanji) sporočali ničesar, kar bi jih obtoževalo, sramotilo, dodatno prizadelo, obsojalo, poniževalo, omalovaževalo, zasmehovalo ali bi bilo nespoštljivo do njih. Prav tako ne bomo predstavili ali objavili nobenih informacij o njih, ki bi lahko imele tak učinek.

3.4 Zagotoviti točnost informacij: Preverili bomo, ali sta naše razumevanje in predstavitev pridobljenih informacij pravilna ter ne vsebujeta napačnih razlag ali domnev. Kadar bo mogoče, bomo preverili točnost informacij s preživelim in jih ustrezno popravili.

3.5 Ne izkoriščati preživelih: Preživelih in informacij, ki jih bodo podali ne bomo izrabljali, instrumentalizirali, izkoriščali, zlorabljali, jih nadlegovali oziroma se z njimi okoriščali. Sprejeli bomo ukrepe za preprečevanje in odzivanje na vse oblike ponovne viktimizacije, spolnega izkoriščanja ali zlorabe.

3.6 Biti zaupanja vredni: Ne bomo dajali obljub, ki jih morda ne bomo mogli izpolniti. Zavedamo se, da ima zloraba zaupanja, vključno z nespoštovanjem zaupnosti, širše posledice za varnost in dobro počutje preživelih, saj spodkopava zaupanje v druge in onemogoča podporo.

3.7 Ne poškodovati morebitnih dokazov: Izvirnikov dokumentov, predmetov ali drugih morebitnih dokazov preživelemu ne bomo vzeli ali jih odnesli z lokacije, četudi bi se to od nas zahtevalo, razen če smo za to pooblaščen, če je to nujno, če to lahko storimo varno, če ni nikogar, ki bi bil bolj primernejšega ali pristojnejšega za to, ter če smo sposobni ravnati s temi dokazi in ohraniti njihovo celovitost.

3.8 Ravnati odgovorno: V skladu z zavezami iz tega kodeksa bomo ravnali pregledno in odgovorno. Zavedamo se možnih tveganj za preživelega, njegovo družino in skupnost, če ne bi ravnali na tak način. Preživelemu priznavamo pravico do pritožbe – tudi tretji osebi – glede našega dela. Kadar se bo preživeli s pritožbo obrnil neposredno na nas, mu bomo prisluhnili. Da izboljšamo svoje delo, bomo prisluhnili povratnim informacijam oz. odzivom na naše delo.

NAČELO 4 – DOPRINESTI DODANO VREDNOST ALI SE TEGA NE LOTEVATI

4.1 Sprejemati odgovorne odločitve: Ovrednotili bomo posamezne vidike tega načela, da bomo lažje sprejemali odgovorne odločitve o tem, ali, kdaj in kako se lotiti dela na tem področju. Zavedamo se, da nam pri samo-ovrednotenju, da bomo lahko realno ocenili, ali bodo predvideno delo in metode varni, učinkoviti in bodo imeli dodano vrednost za preživele, lahko koristi posvetovanje z drugimi, na primer z deležniki iz skupnosti in zunanji strokovnjaki.

4.2 Kakšno vlogo in namen imamo? Iskreno in jasno bomo predstavili svoj namen in vlogo; omejite in meje naše vloge; zakaj želimo pridobiti informacije od preživelih; katere informacije pravzaprav potrebujemo, od koga in v kakšni obliki; kako nameravamo te informacije uporabiti in komu jih lahko v ta namen delimo.

4.3 Ali obstajajo alternativni viri? Poiskali bomo alternativne vire informacij o SKPSN in ocenili, ali naše poslanstvo ali cilj res zahtevata pogovor s preživelimi ali rabo informacij, ki jih lahko pridobimo od njih. Zavedamo se, da najdba alternativnih virov zbiranja takih informacij, ki niso bile zbrane od preživelih, odpravlja morebitna tveganja za preživele, njihove bližnje in nas, zmanjšuje pritiske na preživele in jim daje več prostora za odločitve o tem, ali bodo sodelovali ali ne.

4.4 Ali so pričakovani rezultati realni? Svojega dela se bomo lotili le, če lahko naš cilj realno dosežemo v danih okoliščinah, z razpoložljivimi viri, časom in kompetencami ter brez povzročanja škode.

4.5 Bomo doprinesli dodano vrednost? Iskreno bomo razmislili o tem, kakšno dodano vrednost ali korist lahko naše delo ali dejanja prinesejo preživelim. O tem se bomo pogovorili s preživelimi. Nadaljevali bomo le, če bo naše delo imelo tako dodano vrednost. Zavedamo se tudi, da nekatere preživele za sodelovanje motivira dodana vrednost, ki bi jo naše delo lahko prineslo njihovim družinam, skupnostim ali skupinam.

4.6 Oceniti dodano vrednost napram tveganjem: Morebitno dodano vrednost bomo skrbno ocenili napram našemu razumevanju tveganj. Oblikovali bomo prilagodljive metodologije, s katerimi bomo čim bolj zmanjšali tveganja in ki bodo ustrezale svojemu namenu.

4.7 Odpraviti dejavnike slabih praks: Kritično bomo pretehtali vsak pritisk ali utemeljitev, ki se sklicuje na »nujnost«, »javni interes«, količinske cilje, »preventivo« ali druge podobne razloge za nadaljevanje dela v razmerah, ko ne moremo delati varno, učinkovito in etično.

4.8 Zmanjšati izpostavljenost tveganjem: Preživelega bomo vprašali, ali je že kdaj sodeloval v pogovorih ali razkril informacije, ter se z njim pogovorili o tveganjih, ki so povezana z nadaljevanjem, in alternativnih možnostih. Omenjena tveganja vključujejo podajanje nedoslednih izjav, ki lahko ogrozijo pravico preživelega do dostopa do sodnega varstva, ter izpostavljenost ponovni travmatizaciji, vdoru v zasebnost in stigmatizaciji. S preživelim se bomo pogovorili o možnosti dostopa

do morebitnih prejšnjih izjav kot eni od možnosti ali alternativni novemu razgovoru. Če se preživeli odloči, da bo z nami opravil razgovor, bomo proaktivno zmanjšali tveganja, povezana s ponovnim razgovorom.

4.9 Razkritje informacij: S preživelim se bomo pogovorili, ali želi, da informacije razkrijemo drugim, zaupanja vrednim deležnikom, da bi se izognili nepotrebni podvajanju zbiranja informacij ali izpostavljanju ponovni travmatizaciji ali drugim tveganjem, izhajajočim iz njihovega nadaljnega neposrednega sodelovanja. Zagotovili bomo, da bo vsaka odločitev preživelega o razkritju informacij izhajala iz soglasja, utemeljenega na obveščeni o oceni tveganja in bo razkritje pripravljeno hitro in skladno z njegovimi pričakovanji.

4.10 Zbrati čim manj podatkov: Osebnostne podatke preživelega, vključno z digitalnimi podatki, bomo zbirali, hranili in uporabljali le, če to upravičuje jasn namen, če je to nujno za doseg tega namena, če je sorazmerno z možnostjo izpolnitve tega namena in če lahko te podatke zaščitimo.

PRIPRAVLJALNA NAČELA

Ta načela je treba uporabljati v pripravljalni fazi pred zbiranjem informacij in jih pregledovati v fazah izvajanja. Razlagati si jih je treba skupaj s preostalimi načeli.

NAČELO 5 – PRIPRAVE SO TEMELJ

5.1 Najprej priprava: Preden bomo začeli zbirati informacije, in še preden bomo navezali stik s preživelimi, bomo najprej izdelali temeljit načrt in oceno tveganja ter zagotovili, da imamo na voljo potrebno znanje, zmogljivosti, ekipo, usmeritve in postopke. Priprava je temeljna podlaga za spoštovanje pravic preživelih in za doseg rezultatov na varen, dostopen, etičen in učinkovit način.

5.2 Zagotoviti prilagodljivost za odločitve preživelega: Oblikovali bomo čim bolj prilagodljivo metodologijo in ekipo, da se bo preživeli lahko odločil, kako bo sodelovali z nami, kje in s kom (spol, starost, pripadnost itn.).

5.3 Oceniti in zmanjšati tveganja: Na podlagi poznavanja in razumevanja okoliščin bomo opredelili in ocenili morebitna tveganja za vse vpletene, kot so preživeli, njihove družine in skupnosti, pa tudi za nas in druge udeležence v postopku. Ocenili bomo splošna in posebna tveganja za posameznike in situacije, ki so povezana z zaupnostjo, varnostjo, dobrim počutjem, družbenim vplivom in stigmatizacijo ter zakonskimi pravicami.⁶ Zavedamo se, da morajo v tem postopku svetovati strokovnjaki za področja družbenega spola, otrok in komunikacije ter podatkovno, fizično in drugo varnost. Če se bomo odločili za nadaljnje sodelovanje s preživelimi, jih bomo prosili tudi za informacije o tveganjih, za katere slednji sami ocenjujejo, da jim bodo izpostavljeni. Če tveganj ne bo mogoče ustrezno zmanjšati, ne bomo nadaljevali z zbiranjem informacij na načrtovani način. Pripravljena ocena tveganja in z njo povezani blažilni ukrepi bodo vodilo našega dela v vseh njegovih dimenzijah. Oceno tveganj bomo preverjali tako pogosto, kot bo potrebno.

5.4 Komuniciranje na daljavo: Zagotovili bomo, da razumemo težave in tveganja, ki se lahko pojavijo pri spletnem in drugih oblikah komunikacije na daljavo s preživelimi. Sem spadajo izzivi vezani na pripravo; komunikacijsko in podatkovno varnost; dostop preživelega do komunikacijskih sredstev; (varnostno) preverjanje oseb, ki nam pomagajo na lokaciji preživelega, vključno s posredniki in tolmači; spremljanje počutja in stanja udobja preživelega ter zagotavljanje varnih sistemov za odzivanje v primeru nastopa izredne situacije na lokaciji, kjer se nahaja preživeli. Zavedamo se resnih tveganj, ki jih lahko povzroči komunikacija na daljavo s preživelim (vključno z otroki), ki bi lahko bili izpostavljeni višjim tveganjem (p)oškodovanja. Če teh težav in tveganj ne bomo mogli ustrezno obravnavati, ne bomo nadaljevali sodelovanja na daljavo.

5.5 Izvedeti, kdo vse zbira informacije: Pozanimali se bomo, kdo vse zbira informacije pri ali o preživelih in s kakšnim namenom, da ugotovimo, ali je naše delo potrebno in bo imelo dodano vrednost, kot temelj za koordinacijo in sodelovanje.

5.6 Seznaniti se z razpoložljivo podporo: Poiskali bomo storitve, dostopne točke, skupine preživelih in akterje (uradne in neuradne), ki pomagajo preživelim, na področjih kot so: zdravstvene in psihosocialne storitve, varnost, zagovorniške in druge pravne storitve. Če bodo na voljo, bomo

upoštevali obstoječe sezname teh akterjev in točk dostopa (»kartiranje«). Ocenili bomo, ali navedene storitve, dostopne točke, skupine preživelih oz. akterji, ki nudijo podporo, zagotavljajo, varnost, zaupnost, so učinkoviti in primerni za preživele različnih starosti, invalidnosti, spolov itn. Če bo mogoče, bomo ugotovili, kaj ovira dostop preživelih do podpore, in te ovire zmanjšali.

5.7 Usklajevati in sodelovati: Zavedamo se, kako pomembna sta več-sektorsko usklajevanje in sodelovanje, da skupni učinki našega dela ne povzročijo nadaljnje/dodatne škode, prevelike izpostavljenosti preživelih in negativnih učinkov na njihove pravice. Kadarkoli bo mogoče, se bomo povezali tudi z drugimi deležniki, ki se delujejo na enakih vsebinskih področjih, vključno s humanitarnimi organizacijami in organizacijami v skupnosti z namenom najti načine za varno sodelovanje ali zmanjšanje tveganja, da bi si medsebojno spodbujali delo.

5.8 Pripraviti se na nepričakovano razkritje: Zavedamo se, da se lahko kdor koli odloči spregovoriti o spolnem nasilju, ko tega ne pričakujemo ali nismo nameravali vprašati. Na to možnost se bomo pripravili.

5.9 Omogočiti nadaljnje ukrepanje: Razumemo, da je komunikacija med preživelimi in osebami, ki zbirajo informacije, iz več razlogov lahko ključna tudi po razgovorih. Na primer zato, da izrazijo zaskrbljenost za svojo varnost (zaradi dajanja podatkov), da prekličejo ali podaljšajo soglasje ter zato, da zbiralci podatkov lahko preživele obveščajo o napredku in rezultatih. Prizadevali si bomo vzpostaviti učinkovito in varno komunikacijo. Če to ne bo mogoče, bomo preživelim vnaprej pojasnili razloge za to. Pri komunikaciji z mladoletnimi preživelimi bomo sprejeli posebne ukrepe, s katerimi bomo omogočili stik s katerim od njegovih skrbnikov ob podpori strokovnjaka za zaščito otrok, kadar koli bo to mogoče.

5.10 Seznaniti svojo ekipo in partnerje: Svojo ekipo in tiste, ki delujejo v našem imenu (vključno s partnerji), bomo seznanili z našimi pripravami ter varnimi, etičnimi in učinkovitimi postopki, ki so nujni za ravnanje v skladu s tem kodeksom. Spremljali bomo, kako se držijo načel kodeksa.

NAČELO 6 – POZNATI IN RAZUMETI RAZLIČNE OKOLIŠČINE

6.1 Poznati okoliščine: Poskrbeli bomo, da bodo naša ekipa in tisti, ki delujejo v našem imenu, pri svojem delu izhajali iz dobrega razumevanja okoliščin, v katerih se je zgodilo SKPSN, in neposredne okolice preživelega. Opredelili bomo pozitivne in negativne, neposredne in posredne vplive posameznih vidikov tega načela na preživele, njihove družine in skupnosti ter na naše delo in zagotovili, da bo to razumevanje podlaga za naše priprave in delo.

6.2 Razumeti kulturo: Identificirali bomo pomembne kulturne in družbene norme, stališča, tradicije, obrede in običaje ter odnos do otrok, njihovega odločanja in starosti, od katere se štejejo za odrasle osebe.

6.3 Razumeti vprašanje spola: Ovrednotili bomo dinamiko spolov, norme, oblike nasilja in neenakosti ter poskušali razumeti, kako ti dejavniki povzročajo tveganja v smislu ponovne viktimizacije ter preživelim ovirajo dostop do podpore in drugih pravic.

6.4 Razumeti stigmatizacijo SKPSN in preživelih: V skupnosti bomo identificirali napačna razumevanja, predpostavke, stališča in škodljivo vedenje (stigmatizacijo) v zvezi s spolnim nasiljem in preživelimi, ocenili s tem povezana tveganja in sprejeli ukrepe za njihovo ublažitev.

6.5 Odkriti dinamiko skupnosti: Analizirali bomo skupinske dinamike, ki se dotikajo preživelih, kot so strukture moči, tekmovanje za vire, politizacija pravosodja, motivacija posrednikov, identificirali 'stražarje' (tisti, ki nadzorujejo ali vplivajo na dostop do preživelih), dejavnike opolnomočanja preživelih ter dejavnike, ki preživele in njihove družine utišajo, nanje pritiskajo ali jim škodujejo.

6.6 Prepoznati individualno, širše oblike škode za skupnosti in družbo: Analizirali bomo različne in med seboj povezane oblike škode, ki jo SKPSN povzroči posameznikom in skupnostim kot so družine in širše družbene skupnosti, ter kako se ta škoda še stopnjuje zaradi povezovanja različnih oblik diskriminacije.⁶

6.7 Seznaniti se z zakoni in praksami: Seznanili se bomo z ustreznimi formalnimi in neformalnimi zakoni in praksami (vključno z rodoslovjem). Taki zakoni in prakse lahko na primer olajšajo preživelim iskanje pravnih sredstev, povzročajo ali ohranjajo diskriminacijo, kriminalizirajo preživelega zaradi

tega, kar se mu je zgodilo, ne priznavajo, da je preživel žrtev kaznivega dejanja, ali zakonsko določajo, da moramo oblastem predati informacije o kaznivih dejanjih. S preživelim se bomo o vsem tem pogovorili, preden nam bo zaupal, kaj se mu je zgodilo, da se bo na podlagi tega odločil, ali in kako nadaljevati.

6.8 Razumeti primerno komunikacijo in interakcijo: Prizadevali si bomo razumeti pomen in vpliv, ki ga imajo vse oblike naše komunikacije in interakcije v kontekstu našega dela, pri čemer bomo upoštevali in spoštovali spol, starost, invalidnost, družbene in kulturne razmere ter okoliščine preživelega. Opredelili in uporabljali bomo vključujoče in neškodljive oblike komunikacije, ki upoštevajo identiteto preživelih ter spoštujejo neškodljive družbene norme in prakse. Prizadevali si bomo tudi razumeti kulturne razsežnosti in druge vidike komunikacije, vključno z gestami, žaljivkami, običajnimi izrazi in evfemizmi ter jezikovnimi vrzelmi, povezanimi s SKPSN ali preživelim.

6.9 Zmanjšati negativne učinke: Opredelili bomo tveganja in zmanjšali morebitne negativne učinke našega dela v skupnosti.

6.10 Stalna podpora v skupnosti: Zavedamo se, kako pomembna je vloga zaupanja vrednih skupin v skupnosti in sistemov pomoči za zagotavljanje stalne podpore preživelim, za izgradnjo na zaupanju temelječih odnosov, opolnomočenje preživelih in odpravljanje negativnega odnosa skupnosti do preživelih. Take skupine lahko vključujejo mreže preživelih, ženske organizacije, organizacije LGBTQ+, organizacije za pravice otrok in organizacije za invalidne osebe. Kadarkoli se bo pokazalo kot ustrezno, si bomo prizadevali za sodelovanje s takimi skupinami.

NAČELO 7 – VZPOSTAVITI SISTEME, ZAGOTOVITI ZNANJE IN PODORO

7.1 Odgovornosti in podpora institucij: Zavedamo se, da tega dela ne opravljamo sami. Večina nas dela v organizacijah ali v njihovem imenu. V organizacijah bomo ta kodeks izvajali s svojim vodenjem in zavezanostjo, pa tudi s politikami, postopki in dodeljevanjem virov, tudi v zvezi s svetovalci.

7.2 Delovati odgovorno kot neodvisni akterji: Kadar bomo delovali neodvisno in brez institucionalne podpore, si bomo pri svojem delu prizadevali se opreti na obstoječe varne podporne sisteme in infrastrukturo ter posameznike in partnerje, s katerimi si delimo naše zaveze iz tega kodeksa.

7.3 Izbrati pravo ekipo in partnerje: Sestavili bomo ekipo (vključno s tolmači, posredniki, vodniki, izvajalci) ter izbrali partnerje in druge osebe, ki bodo delovali v našem imenu, ki so enako zavezani temu kodeksu. Pri izboru bomo upoštevali tudi raznolikost, zastopanost, zaupnost, varnost in prilagodljivost.

7.4 Pridobiti ustrezna znanja in veščine: To delo bomo lahko opravljali le, če bo naša ekipa imela potrebno znanje, izkazane sposobnosti in pravi odnos. Taka znanja in veščine vključujejo zavedanje in poznavanje vsebin s področij spolnega nasilja in stigmatizacije; razumevanja družbe nega spola, raznolikosti in okoliščin; sposobnost delati z osebami različnih spolov, oblik invalidnosti in starosti; pridobivanje informiranega soglasja in osnovnih veščin napotitve k ustreznim storitvam podpore; prepoznavanje tveganj; veščine varne komunikacije in pogovora, tudi z otroki in na daljavo; zavedanje in razumevanje travme ter varovanje in hramba podatkov. Redno bomo nadgrajevali navedene veščine in znanja, ki omogočajo varno in učinkovito delo za predvideni namen.

7.5 Zavedati se lastnih omejitev: Zavedamo se, da ima vsak svoje omejitve, kar zadeva izkušnje, strokovno znanje in poglede, pa tudi pri lastni vlogi ali pristojnostih. O slednjih bomo iskreno razmislili in delovali v okviru meja svojih znanj, spretnosti in razumevanja. Pri obravnavi zadev, ki segajo preko naših znanj, spretnosti in razumevanja, bomo sodelovali in se posvetovali s strokovnjaki s področij naslavljanja travm, varnosti in dela z otroki.

7.6 Pogovori s preživelimi otroki: Pogovori z otroki, če niso varni in učinkoviti, so lahko toliko bolj tvegani, zato bomo pogovore z otroki preživelimi opravili le, če bomo imeli in uporabljali dokazana znanja, spretnosti in izkušnje za delo z otroki (prilagojene njihovi starosti, razvijajočim se sposobnostim, zmožnostim, spolu in potrebam). Če naša ekipa teh znanj ne bo imela, jih bomo poskušali pridobiti ali bomo poiskali osebe, ki imajo ta znanja, da bodo otroci, ki želijo sodelovati, to lahko počeli varno in učinkovito.

7.7 Zagotoviti ustrezno podporo: Ukrepali bomo le, če bo na voljo ustrezna in dostopna podpora za potrebe preživelega. To vključuje zdravstveno, psihosocialno ter pravno podporo in zaščito. O teh možnostih se bomo pogovorili s preživelim in mu na njegovo željo pomagali pri varni napotitvi. Če je primer nujen, bomo pri svojem delu dali prednost napotitvi in dostopu do teh storitev. Pripravili bomo jasen načrt za dostop do podpore v nujnih primerih, da bo na voljo pred našim stikom s preživelim, med njim in po njem.

7.8 Zagotoviti zaščito zaupnosti: Uvedli bomo ukrepe in protokole zaupnosti za zaščito informacij, zasebnosti in varnosti preživelega, pri čemer bomo posebno pozornost posvetili zagotavljanju varnosti vseh digitalnih komunikacij, upravljanja in shranjevanja podatkov.

7.9 Kontinuiteta in doslednost: Prizadevali si bomo, da bo s preživelimi vedno komunicirala ista oseba, da se ohrani raven zaupanja in dobrega počutja ter s tem zmanjšajo tveganja na navedenih področjih zaradi menjave osebja. Če bo preživeli zahteval zamenjavo osebja ali kontaktne osebe, se bomo z njim o tem pogovorili in spoštovali njegovo izbiro.

7.10 Obvladovati tveganja sekundarne travme: Zagotovili bomo ukrepe za zmanjšanje škodljivih učinkov, ki jih lahko ima naše delo na nas, člane naše ekipe in druge udeležence. Zagotovili bomo osnovno usposabljanje o znakih in simptomih travme, sekundarne travme, sočutne izčrpanosti in izgorelosti ter poskrbeli za varne delovne prakse in podporne protokole na institucionalni ravni in na ravni skupine. Uvedli bomo tudi ukrepe za obvladovanje teh tveganj za tiste, ki delajo zunaj ekipe ali pisarne, vključno s tistimi, ki delajo na daljavo.

IZVEDBENA NAČELA

Po teh načelih se moramo ravnati, ko začnemo zbirati informacije, toda razlagati si jih moramo v povezavi s preostalimi načeli.

NAČELO 8 – PRIDOBITI INFORMACIJE IZ DRUGIH VIROV

8.1 Pridobiti informacije o SKPSN, a ne od preživelih ali o njih: Zavedamo se, da koristnih informacij o SKPSN ne dobimo vedno od preživelega ali o njem samem. Prizadevali si bomo pridobiti in uporabljati take informacije o SKPSN iz splošnih virov (kot so statistični podatki, strokovna poročila ali analize in informacije o storilcih), saj so te informacije manj tvegane za preživele in lahko zmanjšajo pretirano zanašanje na informacije, pridobljene od preživelih.

8.2 Pridobiti reprezentativne informacije: Zavedamo se, da se zaradi tega, kdo smo ter kaj, kako in kje iščemo, v lahko pri pridobljenih informacijah lahko povzroči pojav o škodljivih pristranskosti in slepih peg. Zavedamo se, da podobne pristranskosti povzroča omejena razpoložljivost informacij, na primer zaradi cenzure, neenakosti, družbene marginalizacije, negotovosti in tehničnih dejavnikov. Ta tveganja bomo poskušali čim bolj zmanjšati.

8.3 Prepoznati pravice in tveganja posredno pridobljenih informacij: Zavedamo se, da ima zbiranje, prejetje ali uporaba posredno pridobljenih informacij od preživelih ali o njih lahko posledice s pravnega vidika ter z vidika zasebnosti in varnosti, čeprav so slednje dostopne javno, v arhivih ali prek spletnih (javnih in nejavnih) virov. Zavedamo se, da ta kodeks velja tudi za zbiranje in uporabo takih informacij.

8.4 Preveriti namen preživelega: Prizadevali si bomo preveriti posredno pridobljene informacije o SKPSN (kot so fotografije in videoposnetki preživelih), vključno s tem, kje, kdaj in kako so bile pridobljene ter kako in kakšno soglasje so preživeli dali in za kakšen namen, pa tudi prvotni namen ali željo glede njihove nadaljnje uporabe, če jo je preživeli izrazil. Če ne bomo mogli potrditi soglasja ali namena preživelega glede uporabe informacij, ki jih je podal, njegovih informacij za naše namene, teh informacij ne bomo uporabljali ali delili, če ne bomo mogli ustrezno zmanjšati s tem povezanih tveganj in škode.

8.5 Ne spodkopavati zaupanja v humanitarne službe: Spoštovali bomo pomen zaupnosti in zaupanja pri zagotavljanju pomoči in oskrbe preživelim in od podpornih služb ne bomo zahtevali razkritja informacij brez soglasja preživelega ali pritiskali nanje.

NAČELO 9 – VZETI SI ČAS, USTVARITI POTREBEN PROSTOR

9.1 Biti pripravljeni: Zavedamo se, da moramo biti pri delu s preživelimi pripravljeni prisluhniti z vso pozornostjo in odprtostjo, brez predsodkov ali obsojanja; s svojimi odzivi ne smemo vplivati na interakcijo; zgraditi moramo zaupanje in pustiti preživelemu, da na svoj način pove svojo zgodbo. Ko ne bomo tako naravnani, ne bomo opravljali tega dela.

9.2 Zmanjšati časovni pritisk: Poskušali se bomo izogniti časovnemu pritisku, da bi spodbudili prostovoljno in informirano odločanje ter preživelim tako omogočili, da delijo z nami informacije na svoj način in v času, ki ga potrebujejo. Zavedamo se, da je dolgotrajna interakcija za preživele lahko enako obremenjujoča in neprijetna kot interakcija v naglici, zlasti za otroke. Če mora preživeli upoštevati kakšne roke, da lahko uveljavlja svoje pravice, se bomo z njim pogovorili o tem.

9.3 Ustvariti podporno okolje: Ustvarili bomo podporno okolje, varno v smislu fizične in psihične varnosti za osebne interakcije in tiste na daljavo; to okolje bo dostopno ter primerno spolu, starosti, invalidnosti, družbenemu in kulturnemu ozadju ter okoliščinam. To je temeljna podlaga za izgradnjo zaupanja, ki preživelim omogoča, da spregovorijo o svojih izkušnjah in sprejemajo odločitve.

9.4 Zagotoviti zaupnost: S ciljem zmanjšati tveganja opazovanja (tudi ob prihodu na ta kraj ali odhodu), prisluškovanja ali prekinitve, bomo v dogovoru s preživelim izbrali zaseben, diskreten, dostopen in varen kraj za srečanje, osebno ali na daljavo. Spoštujemo pravico preživelega do zaupnosti za vse oblike komunikacije in stike z njim, tako kot po srečanju.

9.5 Udeleženci razgovora: Prizadevali si bomo, da bo na razgovoru navzočih čim manj oseb. S preživelim se bomo vnaprej pogovorili, koga želi med navzočimi in kateri člani naše ekipe lahko sodelujejo (s podatki o njihovi vlogi, spolu, starosti in pripadnosti). Če želje preživelega ne bomo mogli upoštevati, tudi glede navzočnosti podporne osebe, skrbnika ali zakonitega zastopnika, se bomo z njim pogovorili o razlogih za to in spoštovali njegovo odločitev, če se odloči, da ne bo sodeloval.

9.6 Prednost varnosti in kakovosti pred količino: Pod pritiskom, da moramo izvesti določeno število razgovorov, ne bomo ogrozili kakovosti, varnosti ali dobrega počutja.

9.7 Razumeti zapoznela in delna razkritja: Zavedamo se in spoštujemo dejstvo, da sta sposobnost in odločitev preživelega, da razkrije informacije, odvisni od stopnje zaupanja, časa in stopnje okrevanja in da lahko do razkritja informacij pride postopoma, čez čas in v različnih interakcijah. Zavedamo se, da so neskladja v pričevanjih naravna posledica travme, spomina, stigme, strahu, pritiska, kulture, zastavljenih vprašanj, razlage in tega, kako poslušalec dojema povedano. Na podlagi takih nedoslednosti, ki so nekaj naravnega, ne bomo sklepali o resničnosti povedanega.

NAČELO 10 – ZAGOTOVITI SPOŠTLJIVO IN VARNO INTERAKCIJO

10.1 Oceniti in biti pozorni: Na začetku sodelovanja bomo ponovno ocenili vidike varnosti in zasebnosti, potrebe in počutje preživelega, morebitne vrzeli v komunikaciji in pritiske na preživelega glede podaje informacij. Vse naštetu bomo ves čas pozorno spremljali. Nadaljevali bomo šele, ko bomo popolnoma razumeli preživelega in on nas. To pomeni, da bomo zagotovili tolmača, ki je usposobljen za delo v jeziku preživelega in v našem jeziku.

10.2 Biti pozorni na travme: Znali bomo prepoznati in biti pozorni na znake travme in stiske. Vedeli bomo, kdaj in kako zmanjšati morebitne travmatične učinke interakcije in se nanje odzvati. Zavedamo se, da lahko travma vpliva na vrstni red in hitrost spominjanja in pripovedovanja dogodkov.

10.3 Spoštovati osebni prostor: Pazili bomo, da ne bomo posegali v fizični prostor preživelega.

10.4 Zagotoviti varen postopek razgovora: Poskrbeli bomo, da se bo postopek razgovora odvijal in bo strukturiran varno in z občutkom. Zagotovili bomo, da bomo vsa vprašanja o SKPSN zastavili na varen način in v okviru širšega postopka razgovora. Vzeli si bomo čas in pogovor končali na varen in previden način ter se preživelemu zahvalili za njegov čas in pogum, da nam je zaupal svojo izkušnjo. S preživelim se bomo pogovorili o tem, kaj lahko pričakuje po razgovoru, o razpoložljivi podpori in nadaljnjih ukrepih.

10.5 Preživeli naj pove svojo zgodbo po svoje: Zavedamo se, kako pomembno je, da ima preživeli nadzor nad tem, kako bo spregovoril o svoji izkušnji. Preživelemu bomo omogočili, da na svoj način in v svojem tempu pove, kaj se je zgodilo, ter mu aktivno prisluhnili. Prilagodili bomo ton in hitrost naših

vprašanj. Preživelega ne bomo priganjali, saj s tem lahko le povečamo tveganje za škodo, ponovno travmatizacijo in za nezanesljivost ali netočnost pridobljenih informacij.

10.6 Postavljati vprašanja odprtega tipa: Kot izpraševalci in tolmači bomo postavljali vprašanja odprtega tipa. Zavedamo se, da lahko vprašanja zaprtega tipa škodljivo vplivajo na preživelega ter na točnost in podrobnosti tako pridobljenih informacij. Takšna vprašanja bomo uporabili le v izjemnih okoliščinah.

10.7 Upoštevati okoliščine SKPSN: Zavedamo se, da se SKPSN ne pojavlja ločeno od drugih vrst kršitev in škode. Če se preživeli odloči spregovoriti o drugih vrstah zlorab ali škodi, ki jih je utrpel ali jim bil priča, mu bomo spoštljivo in skrbno prisluhnili.

10.8 Ne spraševati, če ni nujno: Ne bomo spraševali ali poizvedovali o eksplicitnih, občutljivih ali vizualnih podrobnostih o spolnem nasilju, če to ni nujno potrebno za naš namen. Če bomo potrebovali takšne informacije, bomo preživelemu pojasnili, zakaj, in spoštovali njegovo odločitev, ali bo odgovoril ali ne. Pri opisovanju izkušenj preživelega in poročanju o njih ne bomo pretirano poudarjali ali senzacionalizirali takšnih podrobnosti.

¹ **»Preživeli« in/ali »žrtve«:** V kodeksu se uporablja izraz »preživeli«, ker velja za bolj spodbudnega. Izraza »žrtve« in »preživeli« lahko imata v različnih okoliščinah in jezikih različne pomene, zato imajo osebe, ki so utrpel nasilje, morda raje en ali drug izraz ali nobenega. Okolica mora spoštovati in upoštevati identiteto, ki jo izberejo preživeli. Pomembno si je tudi priznati, da nekatere žrtve nasilja ne preživijo. Kodeks se sicer osredotoča na delo s preživeli, toda nekateri vidiki kodeksa veljajo tudi za zaščito zasebnosti in pravic žrtv, ki niso preživele.

² **Sistematično in s konflikti povezano spolno nasilje (SKPSN):** Opredelitev je široka. SKPSN vključuje posilstvo, spolno suženjstvo, prisilno prostitucijo, prisilno nosečnost, prisilni splav, prisilno sterilizacijo, prisilno poroko, trgovino z ljudmi z namenom spolnega nasilja in/ali izkoriščanja ter vse druge oblike spolnega nasilja primerljive resnosti, storjenega nad katero koli osebo, kadar je tako ravnanje neposredno ali posredno povezano z oboroženimi spopadi. Vključuje tudi vsa takšna dejanja, storjena v času miru ali v prehodnih obdobjih, kadar so del sistematičnega, represivnega, strukturiranega ali političnega nasilja in kadar se takšno nasilje uporablja za ustrahovanje ali uničevanje skupnosti. SKPSN med drugim vključuje spolno nasilje, ki se šteje za mednarodno kaznivo dejanje genocida, hudodelstva zoper človečnost ali vojnega hudodelstva.

³ Kot je opredeljeno v Konvenciji OZN o otrokovih pravicah iz leta 1989.

⁴ **Spol:** V tem kodeksu se izraz »spol« nanaša na opredelitev iz člena 7(3) Rimskega statuta Mednarodnega kazenskega sodišča: oba spola, moškega in ženskega, kakor ga razumejo v dani državi. Ta opredelitev priznava družbeno konstrukcijo spola ter iz nje izhajajoče vloge, vedenja, dejavnosti in lastnosti, ki se pripisujejo ženskam in moškim ter deklicam in dečkom. Škodljiv spolni diskurz nesorazmerno prizadene ženske in dekleta, vpliva pa tudi na primer na nebinarne ali cisspolno nenormativne osebe, osebe različnih spolnih usmerjenosti, spolnih identitet, spolnih izrazov, spolnih značilnosti ter moške in dečke.

⁵ Kratica **LGBTIQ+** (lezbijke, geji, biseksualci, transseksualci, kvirspolne osebe in/ali osebe, ki svoje spolne identitete/usmerjenosti (še) niso opredelile, interspolne in druge osebe z nenormativno spolno identiteto ali usmerjenostjo) sicer zaobjame širok krog posameznikov, a ne vseh in ni univerzalna standardna kratica.

⁶ Ljudje smo kompleksna in dinamična bitja z različnimi, prekrivajočimi in spreminjajočimi se značilnostmi, posebnostmi ali identitetami. Pogosto se srečujemo z več kot eno obliko diskriminacije, na nas vplivajo zunanji dejavniki, kot so konflikti, razseljevanje, revščina, pandemije in bolezni; zaradi tega ali česa drugega smo izpostavljeni varnostnim, zdravstvenim, pravnim in drugim tveganjem. Z razumevanjem teh dejavnikov bomo lahko bolje razumeli preživelega, kršitve, ki jih je doživel, tveganja, težave in ovire, s katerimi se sooča, njegove pravice in želje ter njegove potrebe po podpori in lažje bomo ustrezno prilagodili naše načrte in pristope.

Takšne **značilnosti, posebnosti in identitete** ter z njimi povezane **oblike diskriminacije**, s katerimi se preživeli lahko soočajo, so: starost (vključno s stopnjo zrelosti, razvijajočimi se sposobnostmi); biološki in družbeni spol (vključno s spolno identiteto in izrazom (tudi transspolno, nebinarno in cisspolno nenormativno), spolno usmerjenostjo, spolnimi značilnostmi (vključno z interspolnimi)); rasa, veroizpoved, narodnost, družbeno poreklo; etnična pripadnost (vključno z avtohtonimi skupinami, kulturo in tradicijami); invalidnost; družinski položaj ali status; status rojstva; socialno-ekonomski razred, kasta ali status; zdravstveno stanje ali status; državljanstvo; status begunca, migranta ali drug rezidenčni status; izobrazba in pismenost; pravni status ter politična prepričanja, pogledi ali pripadnost. Seznam ni popoln. Preživeli se pogosto srečujejo z različnimi, mešanimi oblikami diskriminacije. Kadar se več oblik diskriminacije in neenakosti prekriva, pravimo temu **»presečni dejavniki«**.

⁷ **Primerna prilagoditev** pomeni »potrebne in primerne spremembe ter prilagoditve, ki ne nalagajo nesorazmernega ali nepotrebnega bremena, kadar so v posameznem primeru potrebne, da se invalidom na enaki podlagi kot drugim zagotovi uživanje ali uresničevanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin« (2. člen Konvencije o pravicah invalidov iz leta 2006).

⁸ **Štiri glavna načela**, ki jih opredeljuje Konvencija OZN o otrokovih pravicah:

- **Nediskriminacija** (2. člen): »Med našim delom bomo zagotovili varstvo otroka pred vsemi oblikami razlikovanja. Z otroki bomo delali ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost, rojstvo ali kakršenkoli drug status njegovih staršev ali zakonitega skrbnika.«
- **Najboljša korist otroka** (3. člen): »Zagotovili bomo, da bo najboljša korist otroka glavno vodilo pri vseh dejavnostih in ukrepih v zvezi z otroki.« Da bi najboljšo korist otroka uravnotežili z drugimi vodili potrebujemo dvostopenjski pristop.
- **Pravica do življenja, preživetja in razvoja** (6. člen): »Zagotovili bomo, da naše delo z otroki ne bo škodovalo otrokovi pravici do optimalnega telesnega, mentalnega, duševnega, moralnega in socialnega razvoja. Izvedli bomo ustrezne ocene tveganj in storili vse, da čim bolj zmanjšamo vsakršno tveganje za otrokovo življenje, preživetje in razvoj, tudi z zagotavljanjem ustreznega odziva in podpore.«

-
- **Pravica do izražanja lastnih mnenj in njihovega upoštevanja** (12. člen): »Zavedamo se, da ima otrok, ki je sposoben oblikovati lastna mnenja, pravico, da svobodno izrazi svoja stališča o vsem, kar ga zadeva. Prizadevali si bomo, da bo postopek čim bolj participativen in da bodo otrokova mnenja ustrezno upoštevana glede na njegovo starost in zrelost. Zavedamo se tudi, da otrokova pravica do sodelovanja vključuje tudi pravico do prejemanja informacij in nasvetov na način, ki je prilagojen otroku in upošteva njegove razvijajoče se sposobnosti.«